

A közbeszerzésről

dr. Rigó Mihály
okl. erdőmérnök
okl. építőmérnök

Az Európai Parlament 2014. jan. 15-én elfogadta a közbeszerzések új irányelveit. Ezeket 2016. ápr. 18-ig be kell ültetni a tagállamok jogrendszerébe. Magyarországon az új elveket, az új koncepciót, az EU-s direktívát, az államreform bizottság tárgyalta, a kormány pedig már el is fogadta.

A MMK-nak van egy közbeszerzési bizottsága, azonban szerintem erről, főleg a munkájukról a kamarai tagság szinte semmit sem tud. Megint el kell fogadnunk, hogy „a háztetőn dolgoznak”?

A Magyar Mérnöki Kamara a témáról 2014. november 17-én megbeszélést, előadás sorozatot tartott, mely elérhető itt:

http://www.mmk.hu/tudastar/hirek/workshop_IV;jsessionid=9029270CF3971E305A2AAF0DEF488021

Van itt még mozgástér, vagy már elment a hajó?

A mérnök Újság 2014. novemberi száma nagy teret szentel a közbeszerzésnek. Megszólal ebben – a cikkek sorrendjében - dr. Homolya Róbert miniszteri biztos, Barsiné Pataky Etelka MMK-elnök, Joaquim Nunes de Almeida az Európai Bizottság közbeszerzési igazgatója, Manfred Günther-Splittgerber a hesseni nérnöki kamara ügyvezető igazgatóhelyettese, akiktől az alábbi idézeteim származnak.

„Közbeszerzés új alapokon”, „Kiterjesztett mozgástér”, „A közbeszerzés stratégiai eszközzé válik”, „új távlatok a mérnökök számára”, stb. hangzatos felütésekkel már a címlapon, majd belül a további liberalizálás, miközben ma már jól tudjuk, hogy ez másutt hová vezetett, és hogy ez kiknek az érdeke.

Még az is leírásra került, hogy „Egyébként a mai hatályos közbeszerzési szabályok sem rosszak.” Nocsak!

Akkor miért kell teljesen új szellemű törvény, miért kell a „konceptióváltás”, miért kell „kilépni a keretektől”? Miért kellett: „A mérnöki kamara egyébként azt a javaslatot tette a kormánynak, hogy ne javítgassa tovább a hazai közbeszerzési előírásokat, hanem készítsen egy vadonatúj törvényt.” Hogy illik ehhez: „A hatályos magyar közbeszerzési törvény valójában nem is annyira katasztrófális, csak rosszul alkalmazzák.” Ezek szerint a törvény megengedi azt, hogy rosszul alkalmazzák? Miért van szükség az „új időszámításra”? Miért írt az EU is elveiben „teljesen új közbeszerzési eljárást”?

„Óva intenék mindenkit attól, hogy a közbeszerzést egyszerű korrupciós politikai ügyletté degradálja”. Akkor hogyan is vannak azok a „Beszerzési milliárdok”? Ez EU

közbeszerzési igazgatója szerint 425 milliárd euróról van szó! Ennek a morzsája is óriási vonzerő. Így is történik, hiszen szerinte „A közbeszerzési korrupció évente kétmilliárd euró költséget jelent az EU-tagállamoknak.” Vajon nálunk milyen arányú?

Elfogadva a konferencia felszólítását, tudniillik azt, hogy a mostani törvénymódosítás során nem tudjuk megoldani a világ összes gondját, az építésügy gondjait sem, de talán még a közbeszerzését sem, csak néhány pontot emelek ki.

1.

Probléma-lista készítése

Van egy érvényes közbeszerzési törvényünk, melyet évek óta használunk. Ezzel kapcsolatos tapasztalatinkat össze kell szedni. Mind a pozitívokat, mind a negatívokat, főleg az utóbbiakat. Listát kell felfektetni a gondokról!

- 1.1 Ezzel kapcsolatban a MMK és a MÉK minél előbb kérje ki a tagsága véleményét! A mai törvényt a tagság szenvedte meg! Kérjük meg tagjainkat arra, hogy írják le az általuk tapasztalt visszasságokat, trükköket! Írják le azt is, ha van, hogy miként látják a megoldást a felvetett gondjaikra.
- 1.2 A MMK és MÉK közbeszerzési bizottsága kapja meg az előbbieket. Válassza ki azokat, melyeket most megoldhatónak vél.
- 1.3 A probléma-lista is és a bizottsági kiválasztás, értékelés is kerüljön föl a kamarai honlapokra.

2.

A korrupció

A közbeszerzési törvény első sorban egy „pénzfelhasználási” törvény, mert közpénzt használ. Az EU közbeszerzési igazgatója „a közpénzek leghatékonyabb felhasználása” alatt valószínűen ugyanazt érti, mint mi: abból minél kevesebbet lopjanak el.

Mivel a „morzsagyűjtők”, a közpénzből magánpénzt fabrikálók, a pénzügyi trükközők, manipulálók tábora igen népes, ezért ez politikai kérdés. **A MMK és a MÉK – bár nem kompetenciája – javaslattevőként tegyen kísérletet e probléma érdemi kezelésére. A társadalmi igény ugyanis nagy!** Célszerű lenne, ha a két kamara beszerezne az EU Számvevőszéke antikorrupciós jelentését, a magyar antikorrupciós stratégiát, és megnézné, hogy ezek milyen lépéseket ajánlanak a közbeszerzési korrupció csökkentésére. Az Állami Számvevőszék és a korrupció-ellenes szervezetek anyagai is segíthetnének a beépített kiskapuk becsukásának javasolásában. Nézzék meg, hogy a javaslataik az itthoni mérnöki gyakorlatban miként lennének hasznosíthatók. A korrupció költségei ugyanis visszahatnak a mérnöki létesítmények áraira, így a mérnökség társadalmi megítélésére is.

3.

A minőség

Soha ennyi baj a minőséggel nem volt, mint mostanság! A német szakértő egy szerkesztői kérdésre adott válasza: szerint „Az uniós reformcsomaggal a cél elsősorban a beszerzések szakmaiságának erősítése volt. Sikerült ez? Igen, azt

gondolom, hogy az európai közbeszerzési jog új direktívái erősítik a közbeszerzés terén a szakmaiságot.”

3.1 Tökéletesen egyetértek ezzel is és Elnök asszonyunk megállapításával is: „Régóta tudjuk, hogy az egész projekt sorsa azon a munkán múlik, amit mi, tervezők leteszünk az asztalra. Ne felejtjük el, hogy kik vagyunk, s mire képeztek ki bennünket.” Ezért állítom **a minőség = a terv!** A tervekben pontosan elő lehet írni azt, hogy miből, mennyit és milyen minőségben kell építeni. A tervben figyelembe lehet, kell venni a környezetvédelmet, a fenntarthatóságot, az energia-takarékosságot, az innovatív megoldásokat, az életciklus költségeket! Elképzelhetetlennek tartom azt, hogy egy útfelújítási munkánál az ajánlatadó feladata legyen az élettartam költségek figyelembe vétele! Mindezeknek a terv a terepe! **Nem szabad időzavarra hivatkozni! Ha nincs meg a tervhierarchia szerinti tervsorozat, ne lehessen pénzért folyamodni, pályázni!** Ez persze azt jelenti, hogy 2020-ra legyen meg az összes terv mindazokra a projektekre, amelyeket 2020 után akarunk megépíteni! Rengeteg időt veszítünk azzal, hogy a ciklus elején kezdjük el tervezni a ciklus projektjeit. Ez kapkodáshoz vezet, mely pazarlást, minőségromlást okoz. **A megelőző finanszírozási ciklusban legyen pénz a következő ciklus terveinek elkészítésére!** Így is előjöhetnek hirtelen felindulásból elképzelések, de zöm legyen meg! Elismerem, hogy ezt nem lehet általánosítani, de minél több projektnél, a projektek zöménél igen! Az anyagokról és a technológiákról a tervezőnek ugyanazt kell tudnia, mint a kivitelezőnek! Nem szabad hagyni a tervező leértékelését! Nem fordulhat elő az, hogy 5 emeletes házról szóló tervre a vállalkozó 10 emeletesre ad ajánlatot! **A tervnek pontosan és egyértelműen meg kell határozni a feladat mennyiségét is és minőségét is!**

3.2 **Használni kell a tervfajtákat!** Szakterületemen, az útépitésben, van tanulmányterv, engedélyezési, kiviteli és megvalósulási terv. A tanulmánytervben keressük meg a probléma, a feladat lehetséges megoldási változatait, itt – ebben a fázisban és nem a kiviteli terv szintjén - van a lehetséges megoldások versenye!, a változatokat azonos szempontrendszer értékeljük és javaslatot teszünk a szakmai és gazdasági szempontból optimális megoldásra. Ez tiszta feladat! **Kihagyása később visszaüthet!** Az engedélyezési terv a szakhatóságoknak készül, ezért kihagyhatatlan! Ebben az egyetlen, korábban már optimálisként kiválasztott változatot vizsgáljuk meg a sok szakhatóság valamennyi szempontja szerint. Ha a tervező ütközést talál, jelzi a megbízónak és a megoldást közösen módosítják. Ezen terv alapján történik meg az építési engedély kérése. Az építési terv a kivitelezőnek készül. Itt már a mennyiségek, a méreteke, a felhasználható anyagminőségek, azaz **minden, ami a kivitelezői árra kihat,** pontos rögzítése zajlik! Szakterületem pontosan meghatározta ezen tervek tartalmát is! Az utolsó a megvalósulási terv, mely a megvalósult valóságot rögzíti, mert még ilyen alapos előkészítés után is történhet változás, mondjuk egy régészeti lelet építés alatti megtalálása miatt. Ez a megbízónak készül. Ezek mellé, közé tényleg kell még egy tenderterv is? Szerintem nem! **Végig kell mindig menni az előbbi tervhierarchián! Nem lehet összevonni, helyettesíteni. átugrani, mert az minőséget ront, és drágít!**

- 3.3 Meg kellene próbálni pénzügyi és jogi eszközökkel támogatni a tervezői KKV-ok természetes klasztereződési folyamatát! Ne csak beszéljünk erről, hanem lépünk is végre.
- 3.4 Vissza kell állítani a szerződések tekintélyét! Ma mind a tartalom, mind a megvalósítási időpont majdnem szabadon variálható. A szerződésnek két részből kellene állani. Az egyik részbe azok kerülnének, melyek nagyon sok hasonló munkánál azonosak. Ilynek pl. a minőségi előírások, a technológiai kikötések. Miért kell ezeket valamennyi egyedi szerződésnél újra és újra előírni, és így teherautóval szállítani a szerződést? Egy előírásba kell ezeket berakni, majd ezen előírás legyen a tényleges szerződés kötelező melléklete! A tényleges szerződés ezek után valóban csak azt tartalmazza, ami egyedi. Ilyen alapvetően a szerződéses összeg és a kivitelezési határidő. Ezen elv miatt tudtak az első világháború előtt 6-10 oldalas szerződéseket kötni!
- 3.5 Független, a beruházói érdeket képviselő műszaki ellenőri és laboratóriumi szervezet kell. Érdekes módon, ma szinten minden független mindentől, csak ezek nem! Nem, mert ez a multi érdeke! Meg kell szüntetni a felelősség műszaki ellenőr és kivitelező közötti összemosását, **egyértelművé kell tenni azt, hogy ki és miért felel!** Nevetségesnek tartom azt, hogy a kivitelező saját, a tőle függő laboratóriuma igazolja azt, hogy az általa elvégzett munka világhírű.
- 3.6 Nevetségesnek tartom azt is, hogy a kivitelező bejelentésére el kell fogadnia a beruházónak a kivitelező alkalmasságát! **Az alkalmasság bizalmi kérdés!** Ugyanúgy kell eljárni, mint ahogyan fogorvost vagy nőgyógyászt választunk! Ezzel nem lehet viccelni. Az elmúlt negyed században már jól láthatjuk azt, hogy mire vezetett az állandó liberalizáció. Az a folyamat, amely az egyre kisebb árakat és az egyre jobb minőséget ígérte. Miközben mindezek ellenkezője valósult meg! Miért nem akarjuk már észrevenni?
- 3.7 **Vissza kell állítani a tervszűri intézményét!** Úgy, hogy a terv minősítése, bírálata még a terv véglegesítése ELŐTT megtörténjen, és megállapításai visszaforgathatók legyenek!
- 3.8 Teljesen újra kell fogalmazni azt a káoszt, melyet ma jótállásnak, garanciának hívnak! Rettenetesen sokba kerül az adófizetőknek az, hogy nincs az új munkáknak élettartama. Sokszor majdnem az elkészülte után lehet előről kezdeni a kivitelezést, mert az új „alkotás” egy hónapot sem bír ki. **Eredményes az lehet, hogy a kivitelezői hibákat a kivitelező az átadás után, a szerződésben rögzített időig, ingyen legyen köteles javítani.**
- 3.9 Miközben egy multi az ország egyik részén autópályát épít, mi az ország egy másik részén egy kerékpárút tender során vizsgáljuk az ő alkalmasságát! Nem nevetséges ez? **Kellene egy lista, az alkalmasok listája!** Erre fel lehetne kerülni és erről le is lehetne csúszni, ha normálisan csinálnánk! A teljes hercehurcát csak az új jelentkező esetén kellene elvégezni és nem minden alkalommal. Természetesen **a fentlévőknek azonnal jelenteni kellene, ha gazdasági, jogi, műszaki, pénzügyi helyzetükben a minősítéshez képest változás állna be. Elmulasztása a jövőbeni közbeszerzésekből való kizárást vonná maga után!** Arról nem, is beszélve, hogy egy bizottság az adatok helyességét év közben szűrőpróba-szerűen ellenőrizné! A listára feljutási folyamat bármikor végezhető, tehát télen is és nyáron is, a kiírásoktól

teljesen függetlenül! Az ajánlatkérő viszont csak a listáról választhatna ajánlatkérőt! Ha valami gyorsítaná a közbeszerzést, akkor ez a lista igen! A kötöttség szimmetrikus lenne! **Nem lenne szabad megengedni, hogy a közbeszerzés aszimmetrikusan csak a multi ajánlatadók érdekeit tükrözze!**

- 3.10 **A lebonyolító, a megrendelő alkalmazzon technológust**, aki vitás kérdésekben előkészíti a helyes döntést. Régen ez a poszt is volt, de az ajánlatadót támogató korábbi liberalizáció elmosta.

4.

Az ár

Az árak az égbe mentek! Ha ez így megy tovább, akkor két EU pénze sem lesz nekünk elég nem sokára! Ma a közbeszerzések a sötétségben folynak, mert az árakról senkinek sincs fogalma a beruházói oldalon.

- 4.1 Majd a piac, a verseny megoldja az árat, is mint, a minőséget! Egyik sem lett igaz! Voltak, akik már 20 évvel ezelőtt is megmondták: nagyon kis piacon, multik jelenlétében illúzió a verseny. Nem ők győztek! A társadalomnak meg sokba került! Irányt kell váltani!

- 4.2 A „mérnökár” a névhasználat miatt mérnökség lejáratása, ugyanis képzéséhez a mérnöknek semmi köze sincs! Nem más, mint a multik árainak az átlaga. El kell dobni, mert ez a felfelé menő árspirál eszköze. Ma egyre több pénzért egyre kevesebbet kapunk, a végén pedig semmiért fogunk fizetni mindent.

- 4.3 Egyesek szerint a pártok finanszírozását is másként kellene megoldani.

- 4.4 **Elzavartuk azokat a kalkulátorokat, akiknek az a szakmája, hogy minden költségtényezőt figyelembe véve kiszámolják egy termék vagy szolgáltatás önköltségét a szakmai szabályaik szerint.** Ismertek az elvárt termékhez, szolgáltatáshoz szükséges anyagok, energiák, szállítások díjai, árai. Az önköltség pedig ezek kombinációja! Kiszámítását tankönyvek taglalják, szoftverek segítik. Képzésére szakmai szabályok vonatkoznak. Utána meg kell állapítani a társadalmilag elfogadható tisztességes hasznot! Az önköltség+a tisztességes haszon összege lenne a becsült ár! Ez egy Excel-táblázatban az ajánlatkéréskor közreadható! Nincs titok! Sőt ugyanezen kellene beadni az árajánlatokat is, néhány új oszlop beszúrásával. Rögtön lehetne tételesen különbségeket képezni, és megállapítani a költségbecslés valamint az ajánlatadás esetleges hibáit is, és az ajánlatadás tisztességesség fokát is! Lehetne látni, hogy nem minőségrontással akar-e extraprofitot képezni a kivitelező. Lehetne látni azt is, ha jobb minőséget kínál a vállalkozó, mert az rendszerint drágább. **Nem kell tehát félni az ár alapú döntéstől, és az árversenytől sem, csak annak a mai, megalapozatlan formájától.** Ki volt ez találva valamikor rendesen. Ugyanígy **ma is tudhatnánk azt, hogy mi mennyibe kerül!** Erre nem vagyunk kíváncsiak, a gyepőlőt a liberalizálás jégében a lovak közé dobtuk. Ennek isszuk a levét.

- 4.5 **A lebonyolító, a megrendelő alkalmazzon ár kalkulátort**, aki vitás kérdésekben előkészíti a helyes döntést. Régen ez a poszt is volt, de az ajánlatadót támogató korábbi liberalizáció elmosta.

5.

A KKV-ok, a munkahelyek

5.1 A német szakértő szerint: „Az európai jogalkotó az új közbeszerzési törvénnyel szeretné megkönnyíteni a kisebb és közepes méretű vállalkozások hozzáférését a közbeszerzésekhez.” Ők „az egyes tenderek részekre bontása”-ként említik. Így legyen!

Egyetértve Elnök asszony azon nézetével, hogy **a közbeszerzési törvénynek eszköznek kell lenni társadalmi gondjaink megoldásában is! A legnagyobb mai gondunk a munka, a munkahelyek hiánya.** A régi világhoz kell visszatérni azzal, hogy a nagy munkákat ajánlatkérés ELŐTT fel kell darabolni! Részekre kell osztani! Az első világháború előtt ez volt a gyakorlat. **Szaktánként, szakmacsoportonként természetes egységek alakíthatók ki! Ezeket külön-külön kell versenyeztetni!** Nem új ez, hiszen ma a multi – miután elnyert egy autópályát – ugyanezt teszi. Ahogyan abban a rendszerben átadják egymásnak a munkákat, ugyanezt kell a szétbontás után is tenni, tehát ebben sincs semmi új! A részmunkáknak is vannak ugyanis minőségi követelményei, csak ezeket kell betartani. A nagy lebonyolító pedig szemet huny, mert neki ez így kényelmesebb! Csak ezért! Az autópálya földmunkáját más cég végezheti, mint a pályaszerkezeti alapok építését, majd megint más az aszfaltrétegek építését, még újabb gyártja le a jelzőtáblákat, más ülteti ki a fákat, más építi meg a vadvédő kerítéseket, stb.. Persze, lehet ezeket mind elnyerni akkor is, ha külön-külön lettek meghirdetve. Könnyebb egy KKV-nek egy munkára szakosodni, csak egyfajta gépeket beszerezni, kölcsönözni, mintha több technológiára kellene berendezkedni. A tőkeigény sem mindegy! Persze nem tudom, hogy a multik érdekeit képviselő EU nem támadná-e meg az eljárást mondjuk piacszűkítés címén, miközben éppen piacbővítés folyik. Ezeket a rész-munkákat zömében ma is a kicsik végzik. Naponta hallunk róluk, mert életben maradásukért úgy küzdenek, hogy a bíróságok bevonásával megpróbálják megkapni az elvégzett munkájuk utáni bérüket. A valódi kapitalizmusban ez napi gyakorlat volt! Az állami lebonyolító szervezetnek sokkal kényelmesebb ma egy generálkivitelezővel tárgyalni, mint tizzel! Ez is érthető, de társadalmi érdekek végre felül kellene írni a lebonyolító önös szervezeti érdeket!

5.2 Meg kellene próbálni pénzügyi és jogi eszközökkel támogatni a kivitelezői KKV-ok természetes klasztereződési folyamatát! Ne csak beszéljünk erről, hanem lépünk is végre.

Végül pedig:

- az új közbeszerzési törvény ne legyen 20 oldalnál hosszabb,
- kiadása előtt pedig adják oda nyelvhelyességi, érthetőség-ellenőrzési okból magyar szakos tanároknak!

Szeged, 2014. november 29.